

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

Протокол № 5 від 04 травня 2023 р.

Голова Вченої ради, ректор

проф. Володимир СМОЛАНКА

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

асистентів вихователів, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації

Ужгород 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державою визначено соціальне замовлення: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на результат у формі розвинутих ключових компетентностей здобувачів освіти, структури їхніх знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, новатора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя.

Потреби докорінного, системного реформування дошкільної, загальної середньої освіти в Україні, інтеграції національної системи освіти у світовий європейський простір, підвищення конкурентноздатності української молоді на ринку праці, формування професійної компетентності педагога в реалізації основних завдань модернізації системи освіти, упровадження новітніх досягнень світової та вітчизняної науки, передового досвіду в організацію освітнього процесу сучасного закладу освіти вимагає оновлення змісту й форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Загальні положення

Програму підвищення кваліфікації асистентів вихователів, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації складено на основі типової програми «Професійна діяльність асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі», яка рекомендована Міністерством освіти і науки України і для підвищення кваліфікації педагогічних працівників (далі - Програма) і розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики щодо впровадження інклюзивного навчання, концепції Нової української школи;

- на виконання ст. 18 та ст. 59 Закону України «Про освіту», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №800 від 21 серпня 2019 р., та на основі:

- Закону України «Про освіту»;
- Закону України «Про дошкільну освіту»
- Закону України «Про вищу освіту»;
- Закону України «Про повну загальну середню освіту»;
- Національної доктрини розвитку освіти;
- Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти;
- Державного стандарту початкової загальної освіти;
- Базового компонента дошкільної освіти в Україні;
- Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року;
- Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа);

- Концепції Нової української школи.
- Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України від 09.09.2022 р. № 805)

Мета Програми полягає у формуванні компетентностей педагогічних працівників для роботи в умовах інклюзії закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації, необхідних для ефективної роботи в інклюзивному освітньому середовищі відповідно до існуючого нормативно-правового забезпечення, сучасного розуміння інклюзивного навчання.

Завдання:

засвоєння основних принципів і цінностей інклюзивної освіти;

обізнаність з міжнародною та національною законодавчою базою у сфері інклюзивної освіти, з основними нормативно-правовими документами, що регламентують основні ролі, завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вихователя;

обізнаність з основними принципами концепції «Нова українська школа» та їх реалізацією у освітньому процесі;

засвоєння основних принципів і технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивного освітнього середовища;

оволодіння основними методами роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища, зокрема розробленням індивідуальної програми розвитку для дитини з особливими освітніми потребами;

оволодіння основними методиками співпраці з іншими учасниками команди психолого-педагогічного супроводу вихованців з ООП;

розширення знань про особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами (основи спеціальної педагогіки) та особливості їх навчання й виховання в умовах інклюзивного (інтегрованого) освітнього середовища;

оволодіння ефективними стратегіями розвитку спільноти вихованців;

формування позитивного ставлення до інклюзивної освіти, зокрема позитивного налаштування на професію асистента вихователя в закладі освіти та професійний розвиток.

Обсяг програми: 120 год (4 кредити ЄКТС)

Форма реалізації Програми: – денна/дистанційна/змішана форма.

Графік навчального процесу: одна сесія 120 годин (упродовж трьох тижнів, по шість годин щоденно з можливістю подальшої підтримки педагогічного працівника через дистанційне навчання за планом програми).

Строки реалізації Програми: упродовж трьох тижнів (15 робочих днів)

Кількість слухачів у групі: 25-30 осіб.

Вартість освітніх послуг: на договірних умовах.

Місце виконання Програми: Навчально-науковий центр підвищення кваліфікації ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та за місцем знаходження замовника. Якщо підвищення кваліфікації відбувається за місцем замовника то проводиться організація трансферу за кошти замовника.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації. За результатами опанування програми особи, які пройшли повне навчання отримують свідоцтво, в якому зазначається змістові напрями навчального плану освітньої програми та обсяг навчальних годин, яке дозволяє здійснювати професійну діяльність у закладах дошкільної освіти, спеціальних закладах, дитячих будинках, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрах, центрах соціально-психологічної реабілітації, за посадами: «асистент вихователя, педагогічний працівник, який працює в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації» упродовж п'яти років, підвищувати кваліфікаційний рівень відповідно Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України від 09.09.2022 р. № 805)

Розробники Програми: Навчально-науковий центр підвищення кваліфікації ДВНЗ "УжНУ"

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

підвищення кваліфікації асистентів вихователів, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації

Предметом програми є актуальні теоретичні і методичні питання формування компетентностей слухачів з питань професійної діяльності в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання.

Освітнє і професійне значення викладання Програми полягає в розвитку професійної компетентності асистентів вихователів, педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації, в їхній здатності до активної творчої діяльності.

Вивчення курсу сприяє формуванню загальних та фахових компетентностей:

Загальні:

- *знання і розуміння* предметної галузі та професії; знання основних теорій, концепцій, що складають наукову картину світу; вміння відстоювати власні стратегії професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі;

- *здатність* діяти на основі соціальної відповідальності та громадянської свідомості, застосовувати процедури і технології захисту прав і свобод осіб з особливими освітніми потребами відповідно до основних міжнародних правозахисних документів та чинного законодавства України;

- *уміння* знаходити, обробляти й аналізувати інформацію з різних джерел; застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для розгляду конкретних питань з організації та впровадження інклюзивної освіти, вирішення фахових завдань у професійно-педагогічній діяльності;

- *уміння* працювати в команді психолого-педагогічного супроводу дитини; здатність до ефективної міжособистісної взаємодії з колегами, дітьми та їхніми батьками в інклюзивному освітньому середовищі; уміння демонструвати соціально-емоційну компетентність у професійних ситуаціях;

- *здатність* генерувати нові ідеї, творчо підходити до вирішення професійних завдань в інклюзивному освітньому середовищі;

- *здатність* виявляти та вирішувати проблеми професійно-педагогічної діяльності; знання основних методів наукового пошуку; уміння узагальнювати, оформлювати та презентувати результати діяльності щодо удосконалення освітнього процесу в інклюзивному освітньому середовищі;

- *уміння* самостійно навчатися; здатність до розвитку особистісного потенціалу, самореалізації, професійного лідерства та досягнення успіху;

- *уміння* планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати власну професійну діяльність; уміння швидко реагувати під час вирішення ситуативних проблем з урахуванням нових умов та обставин для прийняття рішень.

Фахові:

- *компетентність* у сфері міжнародного та національного законодавства у сфері інклюзивної освіти (знання основних міжнародних і національних законодавчих документів, їхньої ролі у впровадженні інклюзивної освіти);

- *компетентність* у сфері концептуальних засад інклюзивної освіти (знання та розуміння концепцій і принципів інклюзивної освіти; розуміння широкого контексту інклюзивної освіти як освіти для усіх без винятку; уміння проявляти толерантне ставлення до осіб з особливими освітніми потребами на основі поваги до індивідуальних особливостей та недопущення дискримінації) та інтегрованого навчання;

- *компетентність* у сфері управління освітнім процесом (володіння сучасними підходами до організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти та інтегрованого навчання; вміння спільно працювати та злагоджено взаємодіяти з іншими працівниками та батьками, зокрема з батьками дітей з особливими освітніми потребами; вміння планувати та ефективно реалізувати поставлені завдання для забезпечення якості освітнього процесу);

- *компетентність* щодо закономірностей та вікових особливостей дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами (знання

закономірностей розвитку дитини у різних вікових періодах; знання індивідуальних методів навчання дитини задля забезпечення цілісного розвитку її особистості; володіння базовими знаннями щодо використання Міжнародної класифікації функціонування обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків в освіті для забезпечення змін в освітньому процесі);

- *компетентність* у сфері організації інклюзивного освітнього середовища (уміння виявляти і усувати бар'єри у процесі освіти дітей з особливими освітніми потребами; знання способів диференціації, адаптації і модифікації навчального змісту, методів викладання; уміння використовувати принципи універсального дизайну в освітньому процесі; уміння розробляти індивідуальну програму розвитку; володіння методами оцінювання, спираючись на сильні сторони дитини);

- *компетентність* у сфері професійного розвитку (здатність до рефлексії, вміння критично мислити та здійснювати самооцінку власної професійної діяльності; вміння визначати власні сильні та слабкі сторони, визначати професійні цілі та реалізувати їх на практиці).

Очікувані результати підвищення кваліфікації передбачають набуття таких умінь і навичок:

- *засвоїти* концепції, принципи, основні закономірності розвитку інклюзивної освіти;

- *розуміти* ключові поняття у сфері інклюзивної освіти;

- *знати* міжнародне і вітчизняне законодавство у сфері інклюзивної освіти, зокрема документи, що регламентують роботу асистента вихователя, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації;

- *оволодіти* науково обґрунтованими методами та сучасними технологіями щодо організації власної професійної діяльності з урахуванням особливостей взаємодії асистента вихователя з вихователем, іншими працівниками закладу освіти, а також із батьками дітей, зокрема батьками дітей з особливими освітніми потребами;

- *організувати* освітній процес та підтримку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти, спираючись на використання теоретичних знань і практичних умінь, отриманих під час вивчення курсу;

- *створювати* сприятливі умови для взаємодії дітей в умовах інклюзивної освіти;

- *демонструвати* розуміння послідовності етапів організації педагогічної діяльності на компетентнісних засадах;

- *проектувати* власну програму професійного розвитку;

- *здійснювати* інформаційно-просвітницьку діяльність щодо підтримки і важливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.

Навчальний план Програми розрахований на 120 годин (4 кредити) та складається з п'яти модулів:

Модуль 1. Соціально-гуманітарний (6 год. / 0,2 кредита);

Модуль 2. Професійний (16 год. / 0,5 кредита);

Модуль 3. Фаховий (66 год. / 2,2 кредита);

Модуль 4. Організаційно-контрольний (3 год. / 0,1 кредита);

Модуль 5. Самостійної роботи (29 год. / 1 кредит).

Соціально-гуманітарна й професійна підготовка розвиває творче мислення педагога, підвищує рівень соціально-політичних, філософських, соціологічних і психолого-педагогічних знань, сприяє вдосконаленню володіння категоріально-понятійним апаратом сучасної педагогічної науки. Слухачі мають змогу отримати уявлення про освіту як соціальний інститут, розвиток громадянських компетентностей особистості, тенденції патріотичного виховання в умовах суспільних змін, удосконалити знання з питань нормативно-правового забезпечення освітньої діяльності в Україні, реформування освіти в Україні, набути знання із сучасних соціально-психологічних і педагогічних проблем виховання дітей, розвинути уявлення про психологічні основи фасилітативної компетентності педагога, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

Фахова підготовка сприяє розвитку системи професійних компетентностей, необхідних для проектування цілісного інноваційного освітнього простору закладу освіти, забезпечується проведенням семінарських, практичних занять, тренінгів, змістове наповнення яких відповідає сучасним досягненням психолого-педагогічних наук.

Фаховий модуль структурно складається з розділів:

- предметно-наукова підготовка;
- методична підготовка;
- спецкурси, спецпрактикуми;
- педпрактика.

Тематика предметно-наукової й методичної підготовки максимально співвідноситься зі змістом освіти в умовах Нової української школи та передбачає поглиблення знань щодо актуальних досліджень у відповідних наукових галузях.

Предметно-наукова підготовка спрямована на формування професійних компетентностей асистентів, вихователів закладів дошкільної освіти, впровадження педагогічних інновацій, проектування інноваційного освітнього середовища закладу освіти, формування системи життєвих компетентностей.

Методична підготовка спрямована на формування професійних компетентностей асистентів вихователів, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації у впровадженні в освітній процес концептуальних засад

реалізації Державного стандарту дошкільної освіти України, реалізації сучасних програм навчання дітей дошкільного віку із використанням різноманітних методів, форм і технологій, інтегративного підходу, педагогіки партнерства, організації навчально-пошукової, дослідницької діяльності, тощо.

У навчальному плані курсів підвищення кваліфікації передбачається проведення спецкурсів і спецпрактикумів, які є логічним продовженням та доповненням найактуальніших проблем, що розглядаються в розділах з предметно-наукової й методичної підготовки педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Загалом підготовка за фахом забезпечує формування вміння організовувати тематичні дискусії, систематизувати власний досвід педагогічної діяльності, ефективно вирішувати психолого-педагогічні проблеми, які виникають у професійній діяльності.

Соціально-гуманітарний, професійний та фаховий модулі, крім інваріантної, включають варіативну складову, у якій розглядаються питання загальноєвропейської інтеграції освітнього простору України, організації сучасних педагогічних досліджень, розвитку медіакомпетентності педагога в умовах реформування освіти, формування стресостійкості як важливої складової успішної особистості педагогічного працівника, застосування web-сервісів в освітньому процесі.

Усі модулі в поєднанні визначають зміст професійної компетентності асистентів, вихователів закладів дошкільної освіти.

Форми реалізації Програми: навчальні заняття за програмою курсу проводяться – засобами лекційного викладу матеріалу (тематична лекція, інструктивна лекція, інтерактивна лекція з елементами панельної дискусії, лекція-презентація, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-прес-конференція, лекція з елементами практичного заняття), практичних занять (тренінгів, майстер-класів, моделювання освітньої діяльності, круглих столів, дискусій, тренувальних вправ, авторських студій, самостійної роботи у вигляді моніторингу та оцінки результатів пропонованих освітніх змін, тестів).

Самостійна робота слухачів передбачає завдання, спрямовані на вивчення нормативно-правових актів та інструктивно-методичних листів, актуальних питань щодо організації освітнього процесу закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації.

У Програмі передбачається підготовка й захист підсумкової роботи (випускна робота, творчий проект) з питань предметно-наукової та методичної підготовки за фахом.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест, який складається з 30 тестових завдань, одне тестове завдання оцінюється в 2 бали. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники – 60 балів. Прохідний бал – 36 балів.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Програми підвищення кваліфікації асистентів вихователів, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації
(4 кредити, 120 годин)

№ з/п	Напрямок	Розподіл годин				
		кредити	Усього (годин)	Лекції	Практичні заняття	Тематичні дискусії
I.	СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ МОДУЛЬ	0,2	6	4	2	
	Інваріантна частина		6	4	2	
	Варіативна частина					
II.	ПРОФЕСІЙНИЙ МОДУЛЬ Формування та розвиток професійної компетентності асистентів вихователів, педагогічних працівників, які працюють в умовах інклюзивного (інтегрованого) навчання закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації	0,5	16	4	12	-
	Інваріантна частина					
	Варіативна частина					
III	ФАХОВИЙ МОДУЛЬ	2,2	66	12	50	4
	Інваріантна частина		66	12	50	4
3.1.	Предметно-наукова підготовка		2	2	-	
3.2.	Методична підготовка Концептуальні засади реалізації Державного стандарту дошкільної освіти України		48	8	40	
	Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості інклюзивного навчання в ЗДО спеціальних закладів, дитячих будинків, шкіл-інтернатів, навчально-реабілітаційних центрів, центрів соціально-психологічної реабілітації		8	2	6	
	Використання інформаційно-комунікаційних, цифрових технологій в освітньому процесі та в управлінській діяльності.		4	-	4	
3.3.	Спецкурси		16	2	10	4
	Варіативна частина		4		4	
IV	ОРГАНІЗАЦІЙНО-КОНТРОЛЬНИЙ МОДУЛЬ.	0,1	3		3	
V.	МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	1	29	-	-	-
	УСЬОГО:	4	120	20	67	4